

Nr 216.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till lag om beräkning av lagstadgad tid; given Stockholms slott den 21 mars 1930.

Under åberopande av bilagda i statsrådet och lagrådet förda protokoll vill Kungl. Maj:t härmed, jämlikt § 87 regeringsformen, föreslå riksdagen att antaga härvid fogade förslag till lag om beräkning av lagstadgad tid.

Under Hans Maj:ts

Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

GUSTAF ADOLF.

Georg Bissmark.

F ö r s l a g
till
L a g
om beräkning av lagstadgad tid.

Häri genom förordnas som följer:

1 §.

Då enligt lag eller särskild författning tid skall räknas efter vecka, månad eller år, varde den dag för slutdag ansedd, som genom sitt namn i veckan eller sitt tal i månaden motsvarar den, från vilken tidräkningen börjas. Finnes ej motsvarande dag i slutmånaden, varde den månadens sista dag ansedd för slutdag.

2 §.

Infaller tid, då enligt lag eller särskild författning åtgärd sist skall företagas, på söndag eller annan allmän helgdag, må åtgärden företagas å nästa söckendag.

Denna lag skall träda i kraft den 1 juli 1930.

Genom denna lag upphävas punkt 42 i förklaringen den 23 mars 1807 över allmänna lagens stadganden i åtskilliga rum och vad i vissa ämnen, som därmed äga gemenskap, blivit tid efter annan särskilt förordnat, lagen den 28 maj 1897 (nr 51) om beräkning i vissa fall av tid, som avses i förordningen angående patent och i lagen om skydd för varumärken, lagen den 10 juli 1899 (nr 59 s. 7) om beräkning i vissa fall av tid, som avses i lagen om skydd för vissa mönster och modeller, lagen den 14 juni 1901 (nr 38 s. 47) om beräkning av fatalietid i visst fall, så ock vad i övrigt finnes i lag eller författning stridande mot denna lags bestämmelser.

Där i lag eller särskild författning förekommer hänvisning till lagrum, som ersatts genom bestämmelse i nya lagen, skall denna i stället tillämpas.

Utdrag av protokollet över justitiedepartementsärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet å Stockholms slott den 14 mars 1930.

N ä r v a r a n d e:

Statsministern LINDMAN, ministern för utrikes ärendena TRYGGER, statsråden LÜBECK, BESKOW, LUNDAVIK, BORELL, VON STEYERN, MALMBERG, LINDSKOG, BISSMARK, JOHANSSON, DAHL.

Chefen för justitiedepartementet, statsrådet Bissmark, anmäler fråga om *beräkning av fatalietid i vissa fall* samt anför:

»Föreskrifter om beräkning av fatalietid i de fall, där denna var bestämd i månader, funnos redan på 1600-talet. I brev till Svea hovrätt den 16 december 1686 förordnade Kungl. Maj:t, att 'Comparitions-Terminen' uti Konungens Revision, vilken var bestämd till två månader från Svea hovrätt, tre månader från Göta hovrätt och fyra månader från Åbo hovrätt, icke skulle räknas efter veckotalet utan ifrån månads dato, som domen avsades, till samma datum uti månaden, då comparitionsterminen infölle. En ytterligare precisering av tidsberäkningen skedde genom kungl. brev den 6 mars 1694, däri stadgades, att, om domen var avsagd på den sista dagen i någon av de månader, som bestode av flera dagar, men den månaden, som terminen fölle uti, icke hade så många dagar, som svarade mot sådant datum, så tillätes ej någon ökning av den följande månaden, utan fatalietiden inskränktes intill klockan tolv på sista dagen av den månad, som terminen infölle.

Generella bestämmelser angående beräkning av tid tillkommo först genom punkt 42 i kungliga förklaringen den 23 mars 1807 över allmänna lagens stadganden i åtskilliga rum. Beträffande tillkomsten av denna förklaring må följande nämnas.

I sitt den 4 februari 1807 avgivna betänkande över åtskilliga ämnen, hörande till lagskipningen, upptog lagkommissionen bl. a. frågan om beräkning av fatalietid i vissa fall. Kommissionen erinrade om Kungl. Maj:ts dom den 15 april 1804 mellan fullmäktige i järnkantoret och amiralitetskammarrådet Segerheim angående infriande av borgen, i vilken dom Kungl. Maj:t förklarade, att, då fatalier vore bestämda endast genom utsättande av månader, utan att tillika funnes vara utsatt av huru många dagar varje månad borde utgöras, månaden skulle beräknas efter kalendern. Lagkommissionen gjorde

Historik.

Kungl. brev
1686 o. 1694

1807 års
förklaring
p. 42.

emellertid häremot den erinran, att i fråga om fatalier och annat fullgörande inom en eller flera månader i civila mål varje månad enligt både allmänna lagen och flera utkomna författningar vanligen räknades till trettio dagar. Till förmån för en sådan beräkning framhöll kommissionen bl. a. det förhållande, att vid månaders beräkning efter kalendern fatalierna skulle, ehuru under lika antal månader, vid olika tider på året bliva än kortare och än längre. Härigenom skulle, enligt kommissionens mening, förloras den likhet och enstämmighet, som lagen vid sina föreskrifter i allmänhet borde åsyfta. Kommissionen hemställde därför, att beräkningssättet med trettio dagar för månad borde i allmänhet äga rum, då månader endast nämndes utan att tillika vore utsatt av huru många dagar månaden skulle utgöras.

Emot denna uppfattning reserverade sig emellertid två av lagkommissionens ledamöter, revisionssekreterarna Boije och Iserhielm, vilka framhöll, att i alla de fall, där lagen icke uttryckligen och särskilt, såsom undantag från det allmänna tidräkningssättet, föreskrev tidens beräkning efter blott trettio dagar i månaden, vore beräkningen 'efter Calenderns visning' den enda lagligen gällande. Icke någon särskild författning utan allmänna opinionen hade — enligt dessa ledamöters mening — fäst en gäldenärs förbindelse till reversers inlösande vid förfallotiden, räknad efter kalendern, och denna opinion hade aldrig gjort skillnad i förbindelsens art efter gäldenärens egenskap, vare sig av 'sedelutgifvare' eller av 'cautionist'. I förberörda dom emellan kamrarrådet Segerheim och järnkontoret hade förklarats, att 'cautionists' förbindelse borde mätas i likstämmighet med 'sedelutgifvarens', vars ansvarighet han iklätt sig, så att, då kalenderns tidräkning tillhörde den förre, borde även samma beräkningssätt vara gällande för den senare. Detta kunde dessa ledamöter för sin del icke upphöra att anse för det rätta, varför de hemställde, att förklaringen i frågan måtte utfärdas i överensstämmelse därmed.

Kungl. Maj:t anslöt sig emellertid i förenämnda den 23 mars 1807 utfärdade förklaring till den av majoriteten inom lagkommissionen uttalade uppfattningen. I punkt 42 av nämnda författning förklarades nämligen, att vid alla de händelser, då det vore uti särskilda författningar ålagt en rättssökande, att iakttaga eller fullgöra något till bevakande och utförande av sin talan i rättegångsärenden, inom utsatt tid, eller föreskrivna fatalier av en eller flera månader, utan att tillika funnes vara bestämt av huru många dagar månaden skulle utgöras, borde varje månad räknas till trettio dagar.

Lag-
kommittén
1826.

Frågan om beräkning av fatalietid togs sedermera upp till behandling av lagkommittén i dess förslag till rättegångsbalk (av år 1826). Kommittén frångick den i 1807 års förklaring stadgade beräkning av varje månad till trettio dagar. Enligt kommitténs mening kunde man snarare förvill sig på en sådan månadsräkning, än om man helt enkelt finge räkna efter almanackan. Kommittén föreslog därför också den senare metoden såsom både säkrare och lättare. Att den ena månaden vore någon dag längre än den andra ansåg kommittén ej vara av någon betydighet. Fatalietiden vore, då den räknades månadsvis, i allt fall så rymlig, att en dags minskning ej kunde medföra någon svårighet vid fullgörande av vad som skulle iakttagas.

Lagkommitténs förslag till lagtext var i här ifrågakommande delar av följande lydelse (34 kap. 2—4 §§):

1 §. Skall tid räknas från en viss dag, eller ifrån det något inträffat; då varde ej i räkningen intagen den dag, från vilken den utsatta tiden löper. Skall tid räknas till en viss dag; vare den dag oräknad.

2 §. Räknas tid månadsvis; då skall räkningen ske efter dagnumren, från den ena månaden till den andra: börjas den tid, som räknas skall, på dag, mot vilken ej någon svarar i den månad, varunder tidsräkningen slutas, varde sista dagen i den månad för slutdag ansedd.

3 §. Är något föreskrivet att iakttagas vissa dagar eller månader efter en bestämd tid; då vare den sista av de dagar, eller sista dagen av de månader, som utsatte äro, laga tid att det fullgöra. Skall något iakttagas vissa dagar eller månader före en given tid; vare den första av de dagar, eller första dagen av de månader, laga tid därtill.

4 §. Där utsatt finnes år, eller år och dag, skall för slutdag räknas den dag, som med den, på vilken tidsräkningen börjas, lika nummer haver i samma månad nästa året därefter: äro flere år utsatte, varden de på enahanda sätt räknade. Nu börjas den tid, som räknas skall, under skottår på dag, mot vilken ej någon svarar i samma månad av det år, varunder tidsräkningen slutas; då varde sista dagen i månaden för årsdag ansedd. Är halvt år, fjärdedels eller annan del av år utsatt; vare lag, som i 2 § sägs. Vid årsräkning gälle ock vad för månadsräkning i 3 § stadgas.

7 §. Inträffar tid, att något iakttaga eller talan bevaka, å helgedag; då äge man det göra nästa söcknedag därefter.

Någon ändring i 1807 års förklaring kom emellertid icke till stånd. Emellertid har sedan 1880-talet på vissa lagstiftningsområden, av vilka några varit föremål för nordiskt samarbete, genomförts kalenderberäkningen. Sålunda stadgas i § 90 växellagen den 7 maj 1880, att, då förfallodag eller annan tid, som är oförmäld i lagen, skall räknas efter vecka, månad eller år, den dag skall anses för förfallo- eller slutdag, som genom sitt namn i veckan eller sitt tal i månaden motsvarar den, från vilken tidsräkningen börjas; finnes ej motsvarande dag i slutmånaden, skall den månadens sista dag anses som förfallodag eller slutdag. Likartade föreskrifter, ehuru gällande endast i fråga om månadsberäkning, äro meddelade i lagarna den 28 maj 1897 och den 10 juli 1899 om beräkning av tid på det industriella rättsskyddets område. I detta sammanhang må ock nämnas, att i lagen den 1 juli 1898 innefattande vissa bestämmelser om beräkning av strafftid, 2 §, likaledes tidsberäkning efter kalendern är stadgad.

Vid den revision av 1734 års lag, som under de senare årtiondena pågått, har beräkning av fatalietid efter kalendern i viss omfattning kommit till genomförande. I sitt den 15 september 1913 avgivna förslag till lag om äkten- skaps ingående och upplösning föreslog sålunda lagberedningen i 8 kap. 1 § ett stadgande, att, då tid enligt ifrågavarande lag skulle räknas efter månad eller år, den dag skulle anses för slutdag, som genom sitt tal i månaden motsvarade den, från vilken tidsräkningen börjades. Funnes ej motsvarande dag i slutmånaden, skulle den månadens sista dag anses för slutdag. Lagberedningen motiverade förslaget med att berörda sätt att beräkna månad efter kalendern i enkelhet och klarhet hade ett bestämt företräde framför det i 1807 års

Gällande bestämmelser om kalenderberäkning.

förklaring påbjudna. Det föreslagna beräkningssättet användes ock i Danmark och Norge. Vid lagförslagets granskning i lagrådet lämnades det i denna del utan anmärkning, och ej heller vid ärendets riksdagsbehandling riktades någon erinran mot beräkningssättet i fråga. Sedermera överflyttades nämnda föreskrift till 16 kap. 1 § i den vid 1920 års riksdag antagna nya giftermålsbalken. Berörda sätt för tidsberäkningen gäller således numera i alla fall, där i nämnda balk finnes intagen en tidsbestämmelse.

I samband med revisionen av ärvdabalken har frågan om beräkning av tid ånyo vunnit aktualitet. I lagberedningens den 30 september 1929 avgivna förslag till lag om testamente hava ej upptagits några särskilda föreskrifter i detta hänseende. De i förslaget upptagna tidsfristerna äro angivna i år eller månader, avsedda att beräknas i överensstämmelse med 1807 års förklaring. Tiden för bevakande av testamente är enligt förslaget densamma, som för närvarande gäller. I fråga om tiden för klander av testamente har däremot förslagets en förkortning av den nuvarande ett-åriga preskriptionstiden till sex månader. I motiven till 7 kap. 1 § i lagförslaget, vilket lagrum gäller tiden för bevakande av testamente, anmärker beredningen, att det inom beredningen varit ifrågasatt att föreslå införande av en sådan tidräkning, som enligt 16 kap. 1 § giftermålsbalken gäller för de där föreskrivna tidsfristerna. Ehuru en sådan beräkning onekligen enligt beredningens mening vore mera praktisk än den, som följde av 1807 års förklaring, hade beredningen dock icke velat förorda någon ändring. De lagstadganden, som hittills tillkommit inom ramen för ärvdabalken, innefattade nämligen icke någon avvikelse från tillämpningen av den äldre principen, och det syntes ej lämpligt att under den pågående revisionen av denna balk övergå till den andra ordningen. I samband med genomförande av sådan lagstiftning, som innebure slutlig behandling av de till förevarande rättsområde hörande ämnena, borde emellertid frågan ånyo tagas under omprövning, och antagligen skulle därvid komma att föreslås ett stadgande, som för ärvdabalken utgjorde motsvarighet till 16 kap. 1 § giftermålsbalken.

I sitt den 13 december 1929 avgivna utlåtande över lagberedningens förslag erinrar lagrådet, att, då enligt gällande rätt fristen för klander av testamente vore bestämd till ett kalenderår men enligt förslaget skulle utgöra sex månader, beräknade icke efter kalendern utan till 180 dagar, förslaget beträffande denna frist innebure en förändring av beräkningssättet, som lätt kunde förbises och, då den nya metoden alltid ledde till kortare frist än om kalenderberäkning tillämpades, vore ägnad att medföra rättsförlust. Denna olägenhet undvekes, om uti ifrågavarande lagrum direkt utsades, att fristen vore 180 dagar. På samma sätt borde då också förfaras med avseende å bevakningstiden. Den sålunda föreslagna avfattningen syntes icke behöva kvarstå någon längre tid, då det, på sätt i motiven antydde, kunde antagas, att den fullbordade nya ärvdabalken komme att i fråga om tidsfristens beräkning innehålla ett stadgande av enahanda innebörd som det i 16 kap. 1 § giftermålsbalken upptagna.

Vid ärendets föredragning i statsrådet den 9 januari 1930 förklarade jag

mig ej vilja förorda någon ändring i den av lagberedningen föreslagna lydelsen av ifrågavarande lagrum men meddelade, att jag i anledning av vad i ärendet förekommit föranstaltat om en utredning, huruvida den i förklaringen den 23 mars 1807 punkt 42 föreskrivna tidsberäkningen skulle kunna ersättas med kalendertidsberäkning.

Utredningen i fråga har sedermera avslutats och resulterat i ett utkast till lag om fatalietids beräkning, vilket torde såsom *bilaga A* få fogas vid detta protokoll. Utkastet upptog i ett första stycke en regel motsvarande den, som återfinnes i 16 kap. 1 § giftermålsbalken, vilken regel givits tillämpning, då enligt allmän lag eller särskild författning tid för talans fullföljd eller bevarande i rättegångs- eller utsökningsmål eller i ärende, varmed efter ansökning eller annorledes domstol eller annan myndighet tager befattning, skall räknas efter månad eller år. *Lagutkast.*

Till lagutkastet överflyttades därjämte innehållet i lagen den 14 juni 1901 om beräkning av fatalietid i visst fall, vari stadgas, att, där tid, då åtgärd för talans fullföljd eller bevarande i rättegångs- eller utsökningsmål eller i ärende, varmed efter ansökning eller annorledes domstol tager befattning, sist bör företagas, infaller å söndag eller annan allmän helgdag, den åtgärd må företagas å nästa söckendag. Därvid erhöll regeln samma tillämpningsområde som huvudstadgandet i förslaget, varigenom alltså en utvidgning av 1901 års lagregel skulle ske till ärenden handlagda av annan myndighet än domstol.

Över förslaget hava yttranden inhämtats från nedre justitierevisionen, justitiekanslersämbetet, rikets hovrätter, de centrala verken, länsstyrelserna, domkapitlen, så ock från styrelserna för ett stort antal andra verk och myndigheter ävensom akademier. Sammanlagt hava 123 myndigheter hörts i ärendet. *Avgivna yttranden.*

Så gott som samtliga hörda myndigheter tillstyrka en lagstiftning i ämnet eller förklara sig ej hava någon erinran däremot. Förutom ett par myndigheter, som ställt sig tveksamma, har endast *kammarkollegium* funnit sig icke kunna förorda lagutkastet. Kollegiet anför huvudsakligen följande:

Den i allmänhet gällande regeln för beräkning av fatalietid vid anförande av besvär hos kollegiet eller över kollegiets beslut återfinnes i nådiga förordningen den 14 december 1866 angående ändring av gällande stadganden om tid för besvärns anförande i mål, som handläggas av förvaltande myndigheter och ämbetsverk. I denna förordning äro fatalietiderna bestämda i dagar, och de beröras därför icke av lagförslaget.

Emellertid förekomma i ett stort antal fall inom kollegiets verksamhetsområden särskilda stadganden om fatalietider. Beträffande dessa stadganden gäller väl i allmänhet, åtminstone då fråga är om i senare tid tillkomna sådana, att jämväl de bestämma fatalietiderna i dagar. Kollegiet erinrar i detta avseende om att såväl rättegångsbalken som vattenlagen och jorddelningslagen utsätta fatalietider av visst antal dagar. Detsamma gäller en mängd andra författningar, vilka äro av betydelse för kollegiets verksamhet, såsom lagen den 4 januari 1927 angående tillstånd till försäljning av kyrklig jord i vissa fall samt till upplåtelse av sådan jord under tomträtt, nådiga kungörelsen samma dag med föreskrifter rörande tillämpningen av denna lag, bysamfällighetslagen, lagen den 22 juni 1921 om ströängars indragande till kronan, nådiga kungörelsen den 30 december 1916 angående tilläggsavvittring i vissa delar av Västerbot-

tens läns lappmark, nådiga kungörelsen den 2 juni 1911 angående grunderna och sättet för markegångsprisens bestämmande, lagen den 8 november 1912 om avlösning av vissa frälseräntor och lagen den 22 juni 1928 om ersättning till strandägare för mistad fiskerätt.

I andra fall åter äro fatalietiderna bestämda i månader. Sålunda inskränker 39 § ecklesiastika boställsordningen den tid, inom vilken boställshavare och byggnadsskyldige få begära av- och tillträdes syn å prästgård, till en månad efter avträdesdagen. Däremot utsättes i 37 § 1 k) den tid, inom vilken man kan påkalla laga syn för överprövning av ett vid ekonomisk besiktning fattat beslut, till 30 dagar. Enligt förslaget skulle dessa två tider, vilka nu beräknas lika, komma att beräknas på skilda sätt. Något liknande skulle bliva följden beträffande 33 § 2 momentet ecklesiastika arrendeförordningen, varest den tid, inom vilken anmälan, att arrende överlåtits å annan person, måste verkställas, bestämmes till en månad efter hembudstidens utgång, då förre arrendatorns stärbhusdelägare överlåta arrendet, men till 60 dagar från 'inställeledagen' i arrendatorns konkurs, där överlåtelsen verkställes av konkursborgenärerna. I detta fall synes det för övrigt tveksamt, huruvida stadgandet faller in under den föreslagna författningens ordalydelse. Lika tveksamt är, huruvida lagförslaget omfattar jämväl den i 35 § samma förordning stadgade sexmånadersfristen.

Den tvekan angående omfattningen av lagförslagets tillämplighet, vartill anledning sålunda yppats, giver anledning till undran, huruvida det är rationellt att inskränka lagens räckvidd på sätt som skett genom den första temporalsatsen i förslaget med den däri inneslutna relativsatsen. Man måste nämligen säga sig, att alldeles samma regler komma att gälla för beräkning av andra i författningarna utsatta tider. Såsom exempel å sådan tid kan nämnas den i 13 och 29 §§ ecklesiastika boställsordningen samt 2 kapitlet 18 § tredje stycket nyttjanderättslagen utsatta tiden av en månad för utövande av rätt att lösa vissa, avträdande tjänsteinnehavare eller arrendator tillhöriga byggnader. I lagen den 1 juli 1898 innefattande vissa bestämmelser om beräkning av strafftid finnas också uttryckliga bestämmelser om tidsberäkning, vilka helt överensstämna med de föreslagna stadgandena om beräkning av års och månads längd. Vill man därför giva lagen det föreslagna innehållet, synes det vara lämpligare att icke inskränka densamma till att avse endast fatalietider.

Egentligen skulle väl för uppnåendet av det med förslaget åsyftade resultatet icke behövas mer än ett upphävande av 42 punkten i 1807 års förklaring. Kollegiet vill emellertid icke förorda ett sådant tillvägagångssätt, då upphävandets verkan i rättsligt avseende måhända icke skulle framträda på ett för den icke rättsbildade allmänheten fullt tydligt sätt.

I sak kunna enligt kollegiets mening allvarliga invändningar resas mot förslaget. Redan den omständigheten, att det stora flertalet fatalietider fortfarande skulle komma att vara bestämt till 30 dagar, eller multipel därav, medan i vissa fall fatalietid av kalendermånad skulle gälla, är föga tillfredsställande ur synpunkten av ordning och reda i lagstiftningen. Dessutom är det ingalunda omöjligt, att denna blandning av olika system för fatalietiders beräkning, helst som blandningen kan förekomma i en och samma författning och till och med i samma paragraf, kommer att förorsaka misstag och därav följande rättsförluster.

I den vid remissen fogade promemorian göres intet uttalande om, huruvida avsikten är att småningom genomföra fatalietidens bestämmande till kalendermånad även i de fall, där den nu är utsatt i dagar, ehuru denna avsikt täckes av den åberopade motiveringen. Skulle detta vara meningen, kunde man visserligen hoppas att i en framtid åter uppnå ett enhetligt system av

fatalietider, men i betraktande därav, att de i dagar bestämda fatalietiderna numera äro långt vanligare än de till månad eller månader utsatta samt att trettiodagarsfatalietiderna förekomma i de nyaste lagarna, kan man frukta, att denna framtid kommer att bliva skäligen avlägsen, såvida man icke antingen genom en revision av lagstadgandena om fatalietid eller genom ett allmänt stadgande sörjer för det nya systemets snabba genomförande, något som dock icke synes vara meningen och kanske icke heller utan alltför stora olägenheter låter sig genomföra.

Kollegiet ifrågasätter, huruvida verkligen fatalietidernas beräkning i kalendermånader är så eftersträfvansvärt, att det kan anses uppväga nu antydda olägenheter. Mot det föreslagna beräkningssättet talar dock det skäl, som redan under förarbetena till 1807 års förklaring anfördes, nämligen att detsamma medför, att fatalietidernas längd kommer att växla efter dagen för tidens början, en växling som kan komma att uppgå till fyra dagar. På grund av februari månads korthet kommer fatalietid, inom vilken slutet på denna månad infaller, att bliva avsevärt kortare än för närvarande gäller.

Kollegiet framhåller vidare, att man vid blivande lagstiftning borde fortfara med att bestämma fatalietiderna i dagar och år. Helst borde enligt kollegiets mening detta beräkningssätt genomföras även i giftermålsbalken, varjämte i 1807 års förklaring orden 'uti särskilda författningar' borde utgå i syfte att omöjliggöra den av Nordling hävdade tolkningen av förklaringen.¹

Skulle emellertid — yttrar kollegiet vidare — Kungl. Maj:t anse, att 42 punkten i 1807 års förklaring vore ägnad att vålla rättsförluster i så stor omfattning, att särskild lagstiftning vore påkallad för undgående därav, finge kollegiet för sin del föreslå det tilläggsstadgande till 1807 års förklaring, att, om där avsedd fatalietid skulle bliva längre vid beräkning efter kalendermånad, detta beräkningssätt skulle tillämpas. Därigenom skulle uppnås, såväl att månad aldrig skulle räknas kortare än till 30 dagar som att ingen komme att på grund av okunnighet om 42 punkten av 1807 års förklaring förlora sin talerätt. Ett sådant stadgande vore naturligtvis att anse såsom ett övergångsstadgande, som skulle förlora all betydelse, då systemet med fatalietidens beräkning i dagar, efter hand som de särskilda lagstiftningsområdena blivit föremål för nygestaltning, bleve undantagslöst genomfört.

Från kollegiets beslut anmäldes skiljaktig mening av två av kollegiets ledamöter, kammarråden von Otter och Wohlin, vilka förenade sig om följande av den senare avgivna yttrande:

Det torde vara obestriddigt, att den för närvarande gällande i 1807 års förklaring givna regeln om fataliemånads beräkning till 30 dagar är ägnad att — i varje fall för den icke rättsbildade allmänheten — medföra missförstånd. Veterligt är att rättsförluster av sådan anledning icke så sällan förekomma. Då det beräkningssätt, som i det remitterade förslaget upptagits, torde framstå såsom naturligare, synes mig en lagstiftning i förslagens syfte i och för sig välbetänkt.

Det synes mig emellertid angeläget att den reglering, som med det förelig-

¹ I Anteckningar efter professor E. V. Nordlings föreläsningar i svensk civilrätt, allmänna delen (Uppsala 1913) s. 302 göres gällande, att föreskriften i 1807 års förklaring ej skulle få användas med avseende på tidsbestämmelse, given i själva lagen, icke ens då denna blivit genom senare författning ändrad på det sätt, att åt en viss § i lagen en ny lydelse i densamma givits, utan endast med avseende på en tidsbestämmelse i en bredvid lagen fristående författning.

gande förslaget åsyftas, icke inskränkes till fatalietider i egentlig bemärkelse utan även kommer att omfatta alla sådana fall, där tidsberäkning efter månad ifrågakommer i privaträttsliga förhållanden och detta vare sig tidsfristerna grunda sig på stadgande i lag eller blott förekomma i avtal eller annan viljeförklaring.

Tveksamma i fråga om lämpligheten av den ifrågasatta lagstiftningen ställa sig *fastighetsregisterkommissionen*, som ifrågasätter, huruvida den föreslagna lagstiftningen verkligen är motiverad, samt *chefen för rikets allmänna kartverk*, vilken anför:

Fatalietidens mätande i år och särskilt i månader får anses olämpligt ur den synpunkten, att båda hava växlande längd. Härigenom införes ett osäkerhetsmoment. Rationellt vore att fatalietid i lag och författning hädanefter alltid angäves i antal *dygn*. Huruvida en sådan princip kan med för framtiden gällande kraft lagfästas, undandraget sig mitt bedömande.

Mot förslaget till en i varje fall behövligen tydning av hittills utfärdade bestämmelser kan jag icke finna annan erinran än att halva fatalietiden (Promulgationslag 14 juni 1901, 13 §) icke kan bestämmas, om fatalietiden räknar udda antal dygn, vilket ofta blir fallet, samt att fatalietiden i vissa fall blir förkortad.

I allmänhet ger den nya lagen en längre tid än den gamla. Men tydligt är, att de fall då 'enligt hittills gällande bestämmelser fatalietiden utlöper senare än enligt den nya lagen' ej äro så fåtaliga, att de helt sakna betydelse. En tidsperiod, däri februari månad ingår och som understiger 4 månader, ger nämligen i flertalet fall en med en eller två dagar förkortad tid. För att i större omfattning nå det föreliggande lagförslagets angivna syfte, nämligen att förhindra att 'personer tillskyndas rättsförluster till följd av att de, genom missuppfattning angående tillämpligheten av 1807 års förklaring, försitta fatalietiden', kan därför ifrågasättas bestämmelse om en minimitid av 30, 60 och 90 dagar för resp. 1, 2 och 3 månader. Exemplet 31 jan.—2 mars = 30 dagar (enligt 1807 års förordning), som enligt den nya lagen inknappas till 31 januari—28 februari = 28 dagar, synes talande. Den gamla minnesregeln 1 månad = 30 dagar kommer möjligen att hos mången utplånas först genom bitter erfarenhet. Nu kan sägas, att det föreliggande lagförslaget ej alls ingår på månaders förvandling i antal veckor och dagar, utan söker vända uppmärksamheten uteslutande på kalendern. I de lagar, dock alla av nyare datum, där den ifrågavarande kalendermånadsberäkningen redan är fastställd, har väl detta syfte nåtts genom att i dem undvika, i möjlig mån, andra tidsbestämningar av förvillande slag. Men annorlunda blir förhållandet med de gamla lagkomplex, där kalendermånaden nu skall intagas. I en så pass ny lag som utsökningslagen förekomma följande tidsperioder blandade om varandra: 1) 'inom en månad sedan' (§ 162), 2) 'inom fyra veckor efter' (§ 164), 3) 'å trettonde dagen från' (§ 213). När denna lag skrefs voro tidsbestämmelserna 1) och 3) enbart olika uttryck för samma tanke; enligt den nya lagen framkommer en helt ny distinktion och 1) kan i vissa fall betyda detsamma som 2). Att för begreppet månad under nu gällande kalender göra bestämmelse, som ej lätt kan misstolkas av allmänheten, torde vara ett mycket svåröst problem.

Från några håll har ifrågasatts viss utvidgning av lagförslagets tillämplighetsområde. Sälunda anför *Svea hovrätt*:

Till en början kan anmärkas, att i några fall, där en åtgärd enligt lag skall vidtagas inom en efter månad beräknad tid, kan råda tvekan, huruvida på-

följden av denna tids försittande skall anses vara den i det remitterade förslaget åsyftade, nämligen förlust av 'talan'. Säsom exempel må framhållas den i 5 § av urarvaförordningen meddelade bestämmelsen om egendomsavträde inom en månad från boupptecknings avslutande och de i 33 § aktiebolagslagen upptagna föreskrifterna om anmälan rörande inbetalning av aktiebelopp.

I ett stort antal andra fall, där tidsberäkning efter månad är i lag förutsatt, är det uppenbart, att den nu föreslagna fataliebestämmelsen — liksom den motsvarande föreskriften i 1807 års förklaring — icke efter ordalydelsen äger tillämpning. Det må vara tillfyllest att erinra om sådana lagrum som nyttjanderättslagens 2 kap. 6 § och 36 § 1 punkten (tid för betalning av arrende), samma lags 2 kap. 39 § och 3 kap. 4 § (tid för uppsägning av arrende- eller hyresavtal), försäkringsavtalslagens 24 § (tid för fullgörande av försäkringsgivares betalningsskyldighet) och samma lags 26 § 1 mom. (tid för försäkringsavtals upphörande efter försäkringsgivarens konkurs). Erinras må även, att tidsbestämmelser i avtal, testamenten och andra viljeförklaringar ofta äro byggda på månadsberäkning.

Tänkbart är visserligen, att efter förslaget genomförande den däri påbudna tolkningen av uttrycket »månad» skall av domstolar och andra myndigheter tillämpas även i de rättsförhållanden, som sålunda ligga utanför den föreslagna lagens omedelbara tillämpningsområde eller vilkas hänförande inom detta område kan vara tvivelaktigt. Någon saklig anledning att härvidlag skilja mellan fataliebestämmelser och andra i lag eller enskild viljeförklaring gjorda uttalanden om månadsberäkning läser nämligen knappast vara för handen. Emot den analogiska tillämpningen skulle emellertid tilläventyrs kunna anföras, att den i punkt 42 av 1807 års förklaring givna regeln om en månads beräknande till 30 dagar — vilken regel i likhet med den nu föreslagna betecknar sig såsom avseende endast egentliga fatalier — icke synes hava i praxis vunnit analogisk tillämpning utanför sitt sålunda angivna tillämpningsområde (se rättsfall i Nytt Juridiskt Arkiv 1913 sid. 360). Även bortsett härifrån skulle det icke vara alltför orimligt om någon — med hänsyn till de krav på noggrannhet i uttrycket, som man i våra dagar ställer på viktiga lagar — antog, att det varit med någon bestämd avsikt, som man vid den nya lagens avfattande begränsat sig till en bestämmelse om fatalieberäkning.

I alla händelser håller hovrätten före att, för undvikande av missförstånd och därmed förknippade rättsförluster, den tilltänkta bestämmelsen bör erhålla en avfattning, som otvetydigt giver vid handen, att den är avsedd att tillämpas, icke allenast i alla de fall där lagen vid förlust av talan påbjuder en åtgärds företagande inom en efter månad beräknad tid före eller efter en angiven tidpunkt, utan även i sådana fall där enligt lag eller avtal eller annan viljeförklaring en tidsberäkning efter månad ifrågakommer i privaträttsliga förhållanden.

Hovrätten hemställer, att det remitterade förslaget måtte undergå en härtill syftande omarbetning. Måhända bör härvid komma under överbäggande, huruvida icke, på sätt i flera främmande lagar skett, och även åsyftades i lagkommitténs och äldre lagberedningens förslag, i ett sammanhang böra meddelas bestämmelser om vissa grunder, som i allmänhet böra gälla för beräknande av laga tid.

Lantmäteristyrelsen yttrar rörande den ifrågasatta lagens omfattning:

Emellertid tillåter sig lantmäteristyrelsen fästa uppmärksamheten därför, att i de fall, där en månad ansetts vara skälig fatalietid, har i nutida lagar och författningar i stället använts en tidsbestämning av trettio dagar. Anlednin-

gen till att denna tidsbestämning så allmänt kommit till användning, har tvevelsutän varit den, att man därmed velat undvika den rättsförlust, som genom vederbörande sakägares obekantskap med bestämmelserna i 1807 års förklaring lätt skulle kunna uppkomma, om exempelvis en besvärstid i stället angivits utgöra en månad. Om remitterade förslaget i oförändrat skick upphöjes till lag, skulle man alltså få att röra sig med två likartade men dock något olika fatalietider, nämligen dels en om jämna kalendermånader och dels en vida vanligare om en eller flera trettiodagarsperioder. Givetvis låter det sig icke göra att i alla de lagar och författningar, som nu upptaga en tidsbestämning av det senare slaget, göra ändring till överensstämmelse med remitterade förslaget. Den omständighet att man får att röra sig med två olika månader, trettiodagarsmånaden och kalendermånaden, behöver väl ej i och för sig utgöra hinder för förslaget godkännande. Emellertid synes det icke helt utslutet, att därigenom skulle kunna uppkomma en ny anledning till rättsförlust för enskilda. Det är nämligen möjligt, att en enskild klagande ej alltid uppmärksammar skillnaden, utan uppfattar den föreslagna lagen såsom gällande även i fall, där besvärstiden uttryckligen angivits till trettio dagar; särskilt kan detta misstag tänkas över klagan över sådana av administrativ myndighet meddelade beslut, exempelvis utnämningar till eller förordnande å tjänster, där enligt vanligt bruk någon besvärshänvisning ej meddelas, utan vederbörande klagande har att själv hålla reda på gällande besvärstid.

I samma riktning som lantmäteristyrelsen har uttalat sig även *länsstyrelsen i Malmöhus län*, som hemställt, att även de bestämmelser, som påbjuda tidsberäkning i större antal dagar (trettio dagar, sextio dagar o. s. v.), borde ändras till månadsberäkning efter kalendern, så att full överensstämmelse mellan den juridiska och borgerliga tidsberäkningen kunde genomföras.

Även *länsstyrelsen i Kristianstads län* förordar lagstiftning i nu berörda riktning och uppger, att de nuvarande stadgandena om trettio, sextio och nittio dagars fatalietid vid flera tillfällen vållat rättsförluster, därigenom att vederbörande räknat tidsbestämningen i dagar motsvara lika många månader, som uppkommit genom dagantalets delande med trettio, och förmenat den dag, som genom sitt tal i månaden motsvarade den, från vilken räkningen började, vara slutdag.

En än längre gående utvidgning av lagutkastet förordar *större akademiska konsistoriet i Lund*, som anslutit sig till ett uttalande av juridiska fakulteten, i vilket uttalande föreslagits, att ej endast tidsperioder å jämna trettio dagar böra ändras till motsvarande antal månader utan att även sådana tidsbestämmelser som 'å fyrtiofemte dagen' böra ändras så att tidrymder angivas i månader eller veckor. Att en dylik ändring i vissa fall komme att innebära en mindre förlängning eller förkortning av ifrågavarande tidrymder syntes, enligt fakultetens mening, icke innebära någon så betydande olägenhet, att den icke skulle fullt uppvägas av den vinst i praktiskt hänseende, som ändringen skulle medföra. Från fakultetens beslut var dock professorn Kallenberg, vilken förklarade sig ej hava funnit något att erinra mot förslaget, skiljaktig.

Universitetskanslern har ansett det böra tagas under övervägande, huruvida icke åt den föreslagna lagen borde givas en formulering, varigenom den kunde erhålla tillämpning icke blott i fråga om tid för 'talans fullföljd eller bevarande', utan även i sådana fall, där i lag eller författning i allmänhet föreskri-

vits viss tid för vidtagande av åtgärd eller i annat syfte, exempelvis i § 29 mom. 5 och § 64 mom. 2 i gällande universitetsstatuter eller § 16 i grundstadgarna för Stockholms högskola och § 12 i statuterna för Göteborgs högskola.

Musikaliska akademien har funnit önskvärt, att den tillämnade lagbestämmelsen erhöles en avfattning, som otvetydigt utmärkte, att bestämmelsen ägde tillämpning i de fall, där enligt akademiens stadgar viss åtgärd ej finge företagas, förr än en månad förflutit från en eller annan i stadgarna angiven tidpunkt.

Innebörden av åtgärden att till föreliggande lagutkast överflytta föreskrifterna i lagen den 14 juni 1901 om beräkning av fatalietid i visst fall har till närmare skärskådan upptagits av *kammarrätten*, som förklarar sig antaga, att det föreslagna stadgandet, att fatalietid, som skulle utgå å sön- eller helgdag, skall förläggas till nästa söckendag, vore avsett att för framtiden gälla i alla sådana fall, då i lag eller författning föreskrivits viss tid för talans fullföljd eller bevarande i mål eller ärende hos domstol eller annan myndighet. *Kammarrätten* anför rörande denna del av utkastet ytterligare följande:

I vissa författningar har, i samband med angivande av sätt och tid för fullföljd av talan mot beslut av myndighet (beskattningsnämnd), uttryckligen utsetts att, då den för talans fullföljande bestämda sista dagen infaller å helgdag, ingivandet av fullföljdsinlagan får ske nästföljande söckendag. Så är till exempel fallet med taxeringsförordningen den 28 september 1928, som innehåller dylik föreskrift såväl i fråga om besvär över taxeringsnämnds beslut (117 och 119 §§) som beträffande besvär i visst fall över prövningsnämnds beslut (125 §) och över kammarrättens utslag (127 §). I avseende å de två sistnämnda fallen hade måhända särskild föreskrift i detta hänseende icke varit av nöden, enär beträffande besvär till kammarrätten och regeringsrätten 1901 års ovannämnda lag synes vara direkt tillämplig. Att även i fall, där dylik uttrycklig bestämmelse icke meddelats, en analogitillämpning av nyssberörda lag ansetts kunna äga rum i fråga om besvär till annan myndighet än domstol, framgår av Regeringsrättens årsbok 1918 ref. nr 100.

Att föreskriften om förlängning av fatalietid i fall, då dennas sista dag infaller på helgdag, till nästa söckendag erhåller sådan avfattning, att den kommer att uttryckligen omfatta även mål och ärenden, vilkas avgörande tillkommer annan myndighet än domstol, synes, såvitt fråga är om fullföljd av talan mot beslut eller åtgärd, icke vara annat än till fördel. För de undantagsfall, där en extra ordinarie besvärstid av väsentlig omfattning medgivits, kan man möjligen ställa sig tveksam till behovet av en dylik förlängning av fatalietiden. I taxeringsförordningens 123 och 124 §§ finnes sålunda föreskrivet, att i vissa fall, till exempel då någon taxerats till kommunal inkomstskatt eller till statlig inkomst- och förmögenhetsskatt för intäkt, vilken icke skall räknas till skattepliktig inkomst, den skattskyldige äger att häröver besvära sig hos prövningsnämnd eller, därest taxeringen redan varit föremål för prövningsnämnds efter särskild prövning meddelade beslut, hos kammarrätten medelst besvär, vilka skola ingivas till länsstyrelsen inom natt och år efter det utskylderna avfordrats honom, ävensom att, där taxering på grund av felräkning, misskrivning eller annat uppenbart förbiseende blivit felaktig, landskamreraren i länet samt vederbörande kommun med flera äga anföra besvär, vilka skola till länsstyrelsen ingivas före utgången av kalenderåret näst efter taxeringsåret. Enligt uppborädsreglementet den 14 december 1917 äger den, som förmenar, att

utskyld eller avgift, som i uppbördsbok eller särskild uppbördslängd finnes upptagen, blivit genom fel vid debiteringen obehörigen eller med oriktigt belopp honom påförd eller att felaktighet ägt rum vid utskrivandet av hans debetsedel, att söka rättelse genom besvär hos Konungens befallningshavande inom natt och år efter det utskylden eller avgiften blivit honom avfordrad. Att i dylika fall, därest sista dagen av den rundligt tillmätta besvärstiden infaller på en helgdag, medgiva fatalietidens förlängande med en dag, kunde strängt taget synas överflödigt. Men då, såvitt angår besvär till kammarrätten, en sådan förlängning även i dessa fall torde följa redan av 1901 års lag och då det i fråga om besvär till prövningsnämnd — som i detta sammanhang torde böra inrymmas under beteckningen myndighet — eller till Konungens befallningshavande icke kan anses medföra några nackdelar, om jämväl beträffande besvär av nu angivna slag en förlängning av fatalietiden i ansende till mellankommande helgdag medgives, lärers någon betänklighet icke böra möta att låta bestämmelsen gälla alla fall, där fråga är om fullföljd av talan.

Bestämmelsen synes emellertid även komma att bliva tillämplig med avseende å tid, som föreskrivits för ingivande av ansökan till bevarande av talan i mål eller ärende, som, åtminstone i första instans, tillhör administrativ myndighets avgörande. Somliga av dessa föreskrifter äro av den beskaffenhet, att de i själva verket innefatta fastställande av preskriptionstid i avseende å en fordringsrätt. Så är förhållandet med det i 55 § lagen om fattigvård givna stadgandet, att fattigvårdsstyrelse, som vill, att annat fattigvårdssamhälle skall utgiva ersättning för lämnad fattigvård, har att, där ersättningsskyldigheten bestrides eller framställt krav icke inom viss tid besvaras, anhängiggöra sin talan hos Konungens befallningshavande inom 120 dagar efter det fattigvården börjat utgå eller gottgörelse för sådan vård av den sökande fattigvårdsstyrelsen utgivits till annan, som i dess ställe lämnat vården. Väckes ej talan inom sådan tid, skall rätten till ersättning för fattigvårdskostnad, som utgivits mer än 120 dagar före det ansökningen hos Konungens befallningshavande gjordes, anses förfallen. I 58 § samma lag stadgas att, där allmän anstalt eller inrättning jämlikt gällande föreskrifter åt någon lämnat underhåll och vård, varför den vill erhålla ersättning av vistelsesamhälle eller hemortssamhälle, talan angående sådan ersättning skall anhängiggöras hos Konungens befallningshavande inom 120 dagar från det vården börjat utgå, vid äventyr, om det försummas, att rätt till ersättning för vård, som lämnats mer än 120 dagar före ansökningens ingivande, skall anses förfallen. I fråga om fattigvårdssamhälles rätt till gottgörelse av landsting för viss vårdkostnad föreskrives i fattigvårdslagens 59 §, att ansökan om sådan gottgörelse skall göras före utgången av året efter det, då kostnaden av fattigvårdssamhället utgivits, vid äventyr, om det försummas, att rätt till gottgörelse för den kostnad skall anses förfallen, samt att, där gottgörelse helt eller delvis vägras, fattigvårdssamhället vid äventyr, som nyss nämnts, skall inom 120 dagar från det meddelande erhöles om landstingets beslut hos Konungens befallningshavande väcka talan om utfående av den sökta gottgörelsen. Beträffande slutligen den rätt, fattigvårdssamhälle enligt 60 § fattigvårdslagen har till gottgörelse av staten för fattigvård, innehåller 61 § föreskrift därom, att ansökan om sådan gottgörelse skall hos Konungens befallningshavande för varje år göras inom februari månad efter det, då fattigvården av fattigvårdssamhället utgivits, varjämte stadgats att, om fattigvård lämnats någon, som ej är svensk medborgare, fattigvårdsstyrelsen har att inom 14 dagar efter den dag, då fattigvården började utgå, hos Konungens befallningshavande göra framställning om den nödställdes hemsändande, vid äventyr att rätt till ersättning för fattigvård, som utgivits mer än 14 dagar före ansökningens ingivande, anses förfallen.

Frågan, huruvida 1901 års lag är tillämplig i avseende å beräkandet av de

nyss angivna tiderna, har varit föremål för olika bedömande (se Fattigvårdsmål, referat, årg. XVI—XIX ref. nr 28 samt Kammarrättens årsbok 1926 ref. nr 25 och 1927 ref. nr 23). Därest stadgandet i nyssnämnda lag erhåller den förändrade avfattning, som i det föreliggande lagförslaget ifrågasättes, synes det böra antagas, att bestämmelsen kommer att gälla även de nyssnämnda för talans bevarande föreskrivna tiderna. I fråga om anhängiggörande av talan vid allmän domstol förekomma som bekant — bortsett från de allmänna bestämmelserna om fordringspreskription — åtskilliga stadganden med föreskrift om viss tid, inom vilken talan om utfående av fordran (skadestånd) skall väckas vid äventyr, där den tid försittes, att rätten till talan går förlorad. Såsom exempel härpå må nämnas det i 41 § av lagen den 14 juni 1907 om nyttjanderätt till fast egendom givna stadgandet, att jordägare eller arrendator, som vill framställa fordringsanspråk på grund av arrendeavtal, skall anhängiggöra sin talan inom 2 år från det avtalet upphörde att gälla, bestämmelsen i 10 § lagen den 12 mars 1886 angående ansvarighet för skada i följd av järnvägs drift, att talan om skadestånd enligt nämnda lag skall anhängiggöras inom två år från den dag, då skadan timade, samt motsvarande bestämmelser i lagen den 30 juni 1916 angående ansvarighet för skada i följd av automobiltrafik, 9 §, och lagen den 26 maj 1922 angående ansvarighet för skada i följd av luftfart, 6 §, ävensom stadgandena i sjölagens 264 §, att den, som har fordran på grund av sjöförsäkringsavtal, skall inom 5 år från det fordringen tillkom genom stämning eller lagsökning bevara sin fordran, samt 283 § om preskriptionstid av ett eller två år för sådana fordringar, för vilka gäldenär enligt sjölagen häftar allenast med fartyg, frakt eller last. Huruvida, för den händelse i dylikt fall sista dagen av den angivna tiden infaller på en söndag eller annan helgdag, talans anhängiggörande nästföljande söckendag får anses medgivet genom 1901 års lag om beräkning av fatalietid i visst fall, har, såvitt kammarrätten har sig bekant, icke varit föremål för domstols prövning, men då här är fråga om åtgärd för talans bevarande — låt vara att först genom åtgärden ett 'rättegångsmål' kommer till stånd — ligger det onekligen nära till hands att giva nämnda lag sådan tolkning, att den anses tillämplig även i dessa fall. Att frågan härom icke hittills kommit under domstolarnas bedömande, torde sannolikt bero därpå, att den utmätta tiden i varje fall är så lång, att anledning saknas att uppskjuta talans anhängiggörande till sista dagen. Tydligt är emellertid, att ju kortare den för åtgärdens vidtagande föreskrivna tiden är, ju mera troligt är, att frågan om en tillämpning av bestämmelsen om fatalietidens förlängning kan uppkomma. Och då i ett av de ovannämnda fallen enligt lagen om fattigvård den föreskrivna tiden är allenast två kalendermånader, torde frågan snart nog kunna bli aktuell. Det bör vid sådant förhållande, innan den ifrågasatta lagändringen vidtages, göras till föremål för övervägande, om det principiellt eller ur lämplighetssynpunkt kan anses möta något hinder för den förlängning av preskriptionstid, som, såvitt angår mål, vilka i första instans prövas av annan myndighet än domstol, synes bliva följden av lagändringen. Kammarrätten kan för sin del icke finna något sådant hinder möta. Om det också i viss mån kan sägas vara en oegentlighet, att en i lagen bestämd preskriptionstid av exempelvis 120 dagar under viss förutsättning i själva verket blir 121 dagar, måste det å andra sidan betecknas såsom en stor fördel, att den hittills stundom tveksamma frågan, vilken betydelse det har att preskriptionstidens sista dag infaller på en sön- eller helgdag, blir genom en utan undantag gällande regel löst. Innebörden i denna regel kan för övrigt sägas snarare vara den, att i nämnda fall den eljest sista dagen icke medräknas utan ersättes av följande söckendag, än att en förlängning av preskriptionstiden medgives.

Om kammarrätten således anser sig böra tillstyrka genomförandet av den

ifrågasatta ändringen av 1901 års lag om beräkning av fatalietid i visst fall, må det emellertid framhållas såsom önskvärt, att, till undanröjande av all tvekan, i motiven till den nya lagen uttryckligen framhållas, att lagen blir tillämplig även för det fall, att genom densammes föreskrifter i lag stadgad preskriptionstid skulle komma att förlängas.

Enligt taxeringsförordningen åligger det vissa skattskyldiga att utan anmaning till ledning för egen taxering för inkomst eller förmögenhet ävensom för egen taxering till skogsaccis avlämna deklaration, som skall till vederbörande taxeringsnämndsordförande eller till överståthållarämbetet respektive vederbörande länsstyrelse, magistrat eller landsfiskal ingivas, i regel senast den 15 februari under taxeringsåret. Då enligt 39 § i nämnda författning försummelse att inom föreskriven tid avlämna dylik deklaration, såframt det ej kan antagas, att skälig anledning till försummelsen förelegat, eller giltig ursäkt för underlåtenheten visas, medför den påföljd, att den försumlige går förlustig rätten att hos kamrarrätten och Kungl. Maj:t överklaga taxering, för vilken deklarationen skolat ligga till grund, torde — därest det föreliggande förslaget upphöjes till lag — tiden för deklarationens avgivande i det fall, att den 15 februari är en söndag, bliva förlängd till nästa söckendag. Ett fastslående härav synes kamrarrätten vara av så mycket större vikt som det av en jämförelse med de förut omfördälda stadgandena i 117, 119, 125 och 127 §§ taxeringsförordningen framgår, att vid författningens tillkomst icke varit meningen att låta den omständigheten, att nämnda dag infaller på en söndag, medföra förlängning av deklarationstiden.

Såsom redan av vad i det föregående anförts delvis framgår, är tid för vidtagande av åtgärd för talans fullföljd eller bevarande i mål eller ärende, varmed annan myndighet än domstol tager befattning, i författningarna angiven på olika sätt. Dylik tid är bestämd än sålunda, att viss kalenderdag (visst datum) angivits, då åtgärden senast skall företagas, än så, att åtgärden förklarats skola ske före viss kalenderdag (se § 12 i förordningen den 6 augusti 1894 angående mantalsskrivning) eller före utgången av viss kalendermånad eller kalenderår, och än så, att fatalietiden angivits till viss tidsrymd — vissa dagar, vissa månader, natt och år — räknat från det förrättning avslutats eller från det beslut på visst sätt offentliggjorts eller från det sökanden eller klaganden fått del av beslutet eller ock från tidpunkt, som blivit på annat sätt angiven. Evad fatalietid blivit på det ena eller andra sättet bestämd, synes, för den händelse den ifrågasatta lagändringen genomföres, bestämmelsen om fatalietidens förlängning i anseende till mellankommande helgdag böra komma till tillämpning. Då tvekan härutinnan måhända skulle kunna tänkas förekomma, torde det vara ändamålsenligt, att i motiven ett uttryckligt uttalande här om göres.

Även länsstyrelsen i Älvsborgs län har uttalat sig i fråga om fatalietidens beräkning, då den infaller på söndag, och därvid framhållit, att lagutkastets tillämplighetsområde borde utvidgas. Utkastet talade nämligen endast om 'tid för talans fullföljd eller bevarande', men motsvarande bestämmelser syntes länsstyrelsen jämväl erforderliga, då det vore fråga om viss tid, inom vilken viss åtgärd borde vidtagas vid äventyr, att en rättighet eljest ginge förlorad, eller av annan påföljd. Länsstyrelsen anför vidare:

Exempel härpå, som falla inom länsstyrelsernas verksamhetsområde, äro bl. a. bestämmelserna i ensittarlagens § 12, att den lösningsberättigade skall vid lösningsrättens förlust inom nittio dagar efter det beslutet, varigenom han tillerkänts nämnda rätt, vunnit laga kraft, hos Kungl. Maj:ts befallningshavande nedsätta den bestämda löseskillingen, och i expropriationslagens §§ 48

och 50 att expropriationsersättning, som av rätten blivit fastställd, skall inom 90 dagar efter det rättsens utslag vunnit laga kraft, nedsättas hos Kungl. Maj:ts befallningshavande vid äventyr, om det försummas, och under viss annan förutsättning, att expropriationsrätten är förverkad. I dylika fall har det inträffat, att den nittionde dagen infallit å söndag eller annan allmän helgdag och tveksamhet har då uppstått, om förordningen den 14 juni 1901 å sådant fall vore tillämplig. För att så åtminstone analogivis borde ske, har givetvis talat, att bestämmelsen i nämnda förordning så trängt in i allmänna medvetandet, att en underlåtenhet att tillämpa densamma säkerligen skulle allmänt uppfattats som ett rysligt formrytteri. Men verkligt laga stöd för ett handlande i överensstämmelse med allmänna meningen i detta fall har icke funnits. En klar föreskrift härvidlag torde därför vara av nöden.

Enligt länsstyrelsens mening borde till det nu framlagda lagförslaget fogas ett tillägg av innebörd, att vad i lagen föreskrevs, även skulle äga tillämpning i sådana fall, då enligt allmän lag eller särskild författning — eventuellt också på grund av domstols eller annan myndighets föreläggande — åtgärd skulle vidtagas sist å viss dag eller inom viss tid, vid äventyr, att rättighet eljest ginge förlorad, eller vid äventyr av annan påföljd.

Beträffande den i det utremitterade förslaget intagna övergångsbestämmelsen hava vissa myndigheter framställt erinran, som torde kunna sammanfattas i följande av *länsstyrelsen i Uppsala län* avgivna yttrande:

Länsstyrelsen finner det kunna ifrågasättas, huruvida ej, när fatalietid börjat löpa före den föreslagna lagens ikraftträdande, hittills gällande bestämmelser böra lända till efterrättelse, även om enligt dessa fatalietiden utlöper tidigare än enligt den nya lagen. Åtminstone torde det böra förtydligas, att en fatalietid, som vid nämnda tidpunkt redan utlupit, icke i något fall får genom tillämpning av de nya bestämmelserna förlängas; såsom ett praktiskt exempel må erinras om borgenspreskription, som räknas från någon av de fem första dagarna i januari 1930. Att, såsom i förslaget förutsattes, en fatalietid enligt de äldre bestämmelserna utlöper senare än enligt den nya lagen, kan svårligen tänkas inträffa utom i det osannolika fall, att fatalietiden utgör två månader och skall räknas från den 31 december 1930. Enklast och lämpligast synes vara att utesluta villkorssatsen 'där enligt dessa fatalietiden utlöper senare än enligt den nya lagen'.

Såsom framgår av den i det föregående lämnade redogörelsen gingo redan från början meningarna isär om lämpligheten av den i 1807 års förklaring stadgade beräkningen av varje månad till trettio dagar, och knappast tjugu år därefter frångick också lagkommittén i sitt förslag till rättegångsbalk nämnda beräkningssätt såsom snarast ägnat att förvillan samt förordade i stället såsom både säkrare och lättare en beräkning efter kalendern. Lagkommitténs förslag i denna del ledde dock ej till några åtgärder. Under de sista årtiondena har emellertid på vissa rättsområden avsteg gjorts från 1807 års förklaring och en övergång till kalenderberäkningen ägt rum. Härvidlag är särskilt att märka det ändrade beräkningssättet i nya giftermålsbalken — motiverat av lagberedningen med att det i enkelhet och klarhet ägde ett bestämt företräde framför det i 1807 års förklaring påbjudna och uppenbarligen av beredningen avsett att successivt genomföras, allt eftersom revisionen av 1734 års lag fortskrider och nya balkar fullbordas. Det förhållande, att efter hand på skilda

*Departements-
chefen.*

lagstiftningsområden den i 1807 års förklaring givna regeln undanträngts, vittnar bäst om dess bristande styrka. Trots att lagbudet i det stora hela varit gällande under mera än hundra år, har den konstlade beräkningsmetod, som där påbjudits och om vars tillämplighetsområde osäkerhet alltid rått och av lagtekniska skäl jämväl måste råda, icke lyckats helt tränga igenom i det allmänna medvetandet. För allmänheten ter sig kalenderberäkningen som den naturliga; det är ju nämligen den, som i handel och vandel är rådande. Det lärer ock vara av erfarenheten bestyrkt, att mången rättssökande till följd av okunnighet om 1807 års förklaring eller missuppfattning angående dess tillämplighet försuttit fatalier och därigenom lidit rättsförlust; och det har jämväl förekommit, att myndigheter härutinnan gjort sig skyldiga till misstag.

För mig står det alltså klart, att förevarande punkt i 1807 års förklaring bör upphävas och ersättas med en regel om kalenderberäkning. Denna min uppfattning har vunnit starkt stöd i de yttranden, som från ett stort antal myndigheter avgivits och däri nära nog enstämmigt den ifrågasatta förändringen förordats. Endast en myndighet — kammarkollegiet, som emellertid ej varit enhälligt — har förklarat sig icke kunna förorda det framlagda förslaget. Som skäl härför har anförts, att fatalierna ofta och icke minst i nyare lagar vore bestämda till trettio dagar eller multipel därav, att vid sådant förhållande en blandning av olika system för fatalietiders beräkning med därav föranledda olägenheter skulle bliva följden, samt att, även om avsikten vore att så småningom genomföra fatalietidens bestämmande till kalendermånad även i de fall, där den nu vore utsatt i dagar, ett enhetligt system icke torde kunna uppnås förrän i en skäligen avlägsen framtid. De av kammarkollegiet framförda synpunkterna torde icke sakna fog. Vinsten av en övergång till månadsberäkning efter kalendern förringas givetvis i viss mån, därest denna beräkning ej kan genomföras på en gång och över hela linjen. Medan kammarkollegiet förordat att bibehålla och konsekvent fullfölja metoden med månadsfristernas angivande i trettiodagars-perioder, har jag i anslutning till vad flera myndigheter yrkat haft under övertvägande att gå den motsatta vägen och utsträcka kalenderberäkningen till att omfatta jämväl de frister, som för närvarande äro angivna i trettiodagars-perioder. I sådant syfte har jag låtit inom departementet undersöka möjligheterna av en omläggning av lagutkastet i denna riktning. Undersökningen har emellertid givit vid handen, att en dylik utsträckning svårligen låter sig genomföra. Olika utvägar hava prövats, men det har icke visat sig möjligt att ernå en lösning, som fyller nödiga krav på enkelhet och klarhet. Att emellertid på grund härav avstå från ett ur flera synpunkter eljest önskvärt upphävande av 1807 års förklaring i denna del synes mig icke böra ifrågakomma. Kammarkollegiet har enligt min mening överskattat olägenheterna av de skilda sätt för fatalietids beräkning, som skulle bliva gällande. För att påskynda det nya systemets genomförande torde i nya lagar månadsberäkning konsekvent böra komma i tillämpning, och vid revision av äldre lagar torde däri intagna frister, som angivits i trettiodagarsperioder, böra utbytas mot tidsbestämningar angivna i månader, i all den utsträckning det lämpligen ske kan. I detta sammanhang må nämnas — förutom att kalenderberäk-

ningen användes i Danmark och Norge — att i Finland på framställning av högsta domstolen proposition i dagarna framlagts för riksdagen med förslag till lag om upphävande av den jämväl där ännu gällande 1807 års förklaring samt dess ersättande med föreskrift, bland annat, att även i fall, som avsåges i berörda förklaring, en månad skulle räknas till motsvarande dag i följande månad.

På sätt framgår av det remitterade utkastet avsåg detsamma allenast tid för talans fullföljd eller bevarande i rättegångs- eller utskökningsmål eller i ärende, varmed efter ansökning eller annorledes domstol eller annan myndighet toge befattning. I denna del hava flera myndigheter hemställt om en utsträckning av den föreslagna lagens tillämplighetsområde. Svea hovrätt torde i detta hänseende hava gått längst och påyrkat, att lagstiftningen borde erhålla sådan avfattning, att därunder komme att inbegripas icke endast såsom enligt utkastet fatalietid i egentlig bemärkelse utan alla fall, då lag och författning innehålla en tidsbestämmelse, uttryckt i visst månadstal, samt därjämte även fall då enligt enskilda rättshandlingar viss tidsbestämmelse angivits i månad. Mot en dylik utsträckning lärar i och för sig intet vara att erinra. Till den del den ifrågasatta regeln komme att avse avtal och viljeförklaringar synes den mig dock falla utom ramen för denna lagstiftning, vadan jag ansett mig böra stanna vid att föreslå, att regeln skall gälla, då tid enligt lag eller författning skall räknas efter månad eller år. Sedan 1807 års förklaring upphävts och kalenderberäkningen blivit generellt lagfäst, lärar varje anledning saknas för en förmodan, att i rättsförhållanden enskilda emellan en annan tidsberäkning, avvikande från vad sakens natur bjuder, skulle bliva gällande.

Regeln om kalenderberäkning har synts mig böra utvidgas till att omfatta jämväl vecka samt i övrigt avfattas i anslutning till den hävdvunna formuleringen av motsvarande stadgande i vissa andra lagar.

Den från 1901 års lag till förevarande lagförslag överflyttade bestämmelsen om verkan av fatalietids infallande å söndag har jag i anslutning till vad flera myndigheter yrkat ansett mig böra giva en vidgad omfattning så att, därest tid, då enligt lag eller särskild författning åtgärd sist skall företagas, infaller å söndag eller annan allmän helgdag, åtgärden må företagas å nästa söckendag.

Lagen har synts mig böra träda i kraft den 1 juli 1930. Bestämmas dagen för lagens ikraftträdande sålunda, kan en då löpande frist icke bliva förkortad genom den nya lagen. Vid sådant förhållande har jag funnit särskild övergångsbestämmelse kunna undvaras. De särskilda lagarna om beräkning av tid på det industriella rättsskyddets område har jag ansett uttryckligen böra upphävas. Att däremot upphäva 16 kap. 1 § giftermålsbalken och de bestämmelser om tidsberäkning, som i form av särskilt stadgande intagits i skilda lagar, har icke synts mig nödigt. Slutligen har jag ansett en föreskrift böra upptagas därom, att, därest i lag eller särskild författning förekommer hänvisning till lagrum, som ersatts genom bestämmelse i nya lagen, denna i stället skall tillämpas.»

Föredraganden uppläser härefter förslag till *lag om beräkning av tid i vissa fall* av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar, samt hemställer, att lagrådets utlåtande över förslaget måtte för det i § 87 regeringsformen oförmälda ändamålet inhämtas genom utdrag av protokollet.

Denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan bifaller Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten.

Ur protokollet:
Gösta Tidelius.

Bilaga.

F ö r s l a g

till

L a g

om beräkning av tid i vissa fall.

Häri genom förordnas som följer:

1 §.

Då enligt lag eller särskild författning tid skall räknas efter vecka, månad eller år, varde den dag för slutdag ansedd, som genom sitt namn i veckan eller sitt tal i månaden motsvarar den, från vilken tidräkningen börjas. Finnes ej motsvarande dag i slutmånaden, varde den månadens sista dag ansedd för slutdag.

2 §.

Infaller tid, då enligt lag eller särskild författning åtgärd sist skall företagas, på söndag eller annan allmän helgdag, må åtgärden företagas å nästa söckendag.

Denna lag skall träda i kraft den 1 juli 1930.

Genom denna lag upphävas punkt 42 i förklaringen den 23 mars 1807 över allmänna lagens stadganden i åtskilliga rum och vad i vissa ämnen, som därmed äga gemenskap, blivit tid efter annan särskilt förordnat, lagen den 28 maj 1897 (nr 51) om beräkning i vissa fall av tid, som avses i förordningen angående patent och i lagen om skydd för varumärken, lagen den 10 juli 1899 (nr 59 s. 7) om beräkning i vissa fall av tid, som avses i lagen om skydd för vissa mönster och modeller, lagen den 14 juni 1901 (nr 38 s. 47) om beräkning av fatalietid i visst fall, så ock vad i övrigt finnes i lag eller författning stridande mot denna lags bestämmelser.

Där i lag eller särskild författning förekommer hänvisning till lagrum, som ersatts genom bestämmelse i nya lagen, skall denna i stället tillämpas.

Utkast
till
Lag
om fatalietids beräkning.

Häri genom förordnas som följer:

Då enligt allmän lag eller särskild författning tid för talans fullföljd eller bevarande i rättegångs- eller utskökningsmål eller i ärende, varmed efter ansökning eller annorledes domstol eller annan myndighet tager befattning, skall räknas efter månad eller år, varde den dag för slutdag ansedd, som genom sitt tal i månaden motsvarar den, från vilken tidräkningen börjas. Finnes ej motsvarande dag i slutmånaden, varde den månadens sista dag ansedd för slutdag.

Infaller å söndag eller annan allmän helgdag tid, då åtgärd för talans fullföljd eller bevarande i mål eller ärende, som nu sagts, sist bör företagas, må den åtgärd företagas å nästa söckendag.

Denna lag skall träda i kraft den 1 januari 1931.

Genom denna lag upphävas punkt 42 i kungl. förklaringen den 23 mars 1807 över allmänna lagens stadganden i åtskilliga rum, lagen den 14 juni 1901 om beräkning av fatalietid i visst fall, så ock vad i övrigt finnes i lag eller särskild författning stridande mot denna lags bestämmelser.

Har fatalietid börjat löpa före denna lags ikraftträdande, skola lända till efterrättelse hittills gällande bestämmelser, där enligt dessa fatalietiden utlöper senare än enligt den nya lagen.

Utdrag av protokollet, hållet i Kungl. Maj:ts lagråd den 21 mars 1930.

Närvarande:

justitieråden STENBERG,
APPELBERG,
TISELIUS,
regeringsrådet SÖDERWALL.

Enligt lagrådet tillhandakommet utdrag av protokollet över justitiedepartementsärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet den 14 mars 1930, hade Kungl. Maj:it förordnat, att lagrådets utlåtande skulle för det i § 87 regeringsformen omförmälda ändamålet inhämtas över upprättat förslag till *lag om beräkning av tid i vissa fall*.

Förslaget, som finnes bilagt detta protokoll, hade inför lagrådet föredragits av extra ledamoten å justitiedepartementets lagavdelning, juris doktorn Siegfried Matz.

Lagrådet avgav följande yttrande:

Den i 1 § givna bestämmelsen om kalenderberäkning lärer knappast kunna avse annat fall än det, att beräkningen skall ske framåt i tiden. Huruvida det varit åsyftat, att lagen skulle reglera även det fall, att tid skall räknas tillbaka från viss dag, framgår ej av motiven. Det synes dock önskvärt, att lagen ger klarhet i nu berörda fråga, och då enligt lagrådets mening hinder icke möter för att principen om kalenderberäkning erhåller giltighet jämväl med avseende å sistnämnda fall, hemställer lagrådet, att det i 1 § upptagna stadgandet måtte förklaras äga motsvarande tillämpning i detta fall. Härvid torde någon jämkning i stadgandets avfattning bliva erforderlig.

I övrigt lämnas förslaget utan annan erinran än att åt lagens rubrik skulle kunna givas den mera betecknande avfattningen »lag om beräkning av lagstadgad tid».

Ur protokollet:
Ragnar Kihlgren.

Utdrag av protokollet över justitiedepartementsärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet å Stockholms slott den 21 mars 1930.

N ä r v a r a n d e:

Statsministern LINDMAN, ministern för utrikes ärendena TRYGGER, statsråden LÜBECK, BESKOW, LUNDBIK, BORELL, VON STEYERN, MALMBERG, LINDSKOG, BISSMARK, JOHANSSON, DAHL.

Chefen för justitiedepartementet, statsrådet Bissmark, anmäler lagrådets den 21 mars 1930 avgivna utlåtande över det den 14 mars 1930 till lagrådet remitterade förslaget till *lag om beräkning av tid i vissa fall*. Efter att hava redogjort för utlåtandets innehåll anför departementschefen:

»Lagrådet har i sitt yttrande hemställt om det förtydligande av förslagets 1 §, att däri upptagen bestämmelse måtte förklaras äga motsvarande tillämpning vid beräkning av tid tillbaka från viss dag. Även om bestämmelsen närmast tager sikte på det fall, att beräkningen skall ske framåt i tiden, lärer den dock vara så allmänt avfattad, att den äger tillämpning jämväl vid beräkning bakåt. Om kalenderberäkningens tillämplighet å dessa fall torde likvisst någon tvekan näppeligen kunna råda, då redan nu kalendern — och icke det i 1807 års förklaring stadgade beräkningssättet — är för ifrågavarande fall gällande. Härtill kommer, att det av lagrådet förordade tillägget icke giver ledning i det avseende, som möjligen kan förefalla tvivelsamt, nämligen huruvida i en tidrymd bakåt den såsom 'slutdag' betecknade dagen är den, före vars *utgång* en viss åtgärd sist skall vara företagen, eller den dag, före vars *ingång* åtgärden senast måste vara vidtagen. I praxis torde med hänsyn till de ordalag, vari ifrågavarande tidsbestämningar i regel avfattats, det förra beräkningssättet oftast komma i tillämpning. Att i lagstiftningsväg fastslå detta såsom allmängiltigt synes dock på grund av de olikheter i avfattningen, som förekomma, knappast tillrädligt. Någon osäkerhet härutinnan av beskaffenhet att för allmänheten föranleda olägenheter har mig veterligen ej heller försports. Övervägande skäl synas mig därför tala till förmån för bibehållandet av bestämmelsen, sådan den föreligger i remissförslaget. — Lagens rubrik har jag ansett böra jämkas i enlighet med lagrådets hemställan.»

Föredraganden uppläser härefter förslag till *lag om beräkning av lagstadgad tid* och hemställer, att förslaget måtte genom proposition föreläggas riksdagen till antagande.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdade hemställan förordnar Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten, att till riksdagen skall avlåtas proposition av den lydelse, bilaga vid detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:
H. Stefenson.